

- 1) Burc. Gothk. Struvii Synt: Antiquit: Rom. de ritibus Sacris. Jen. 1701.
- 2) Fr. Menzius et Th. Wagner: de consecratione templorum Rom. Lips. 1729.
- 3) Th. Wagner: de Aris in Curias et pro Tribunali ap. Romanos. Lips. 1732.
- 4) Jo. Andr. Bosnius: de Pontifice Maximo Romanorum. Lips. 1654.
- 5) Jo. Guil. Berger: de evocatione Deorum ex oppidis obsessis: Vitemb. 1714.
- 6) M. Jac. Frid. Luedecke: de ead. materia: Vitemb. 1715.
- 7) D. Franc. Car. Conradi: de Fezialiibus et jure Feziali pop. Rom. Helmst. 1734.
- 8) Jo. Ge. Walch: de gymnasijs literarijs vet. Romanorum. Jen. 1721.
- 9) M. Jo. Godofr. Richter: de tabularijs urbis Romae: Lips. 1736.
- 10) Chr. Gottl. Schwarzg: de fastorum Rom. formula: post Consulatum: Altorf. 1735.
- 11) Jo. Math. Gesner: de anis, ludijs secularibus Roman. Vinar. 1717.
- 12) Jo. Chr. Wagenfeil: de re monetali vet. Romanorum. Altorf. 1723.
- 13) M. Chr. Fr. Rube Spec. I. Philologiae e nummis vet. Rom. Francof. et Liff. 1708.
- 14) Ej. Spec. II. ibid.
- 15) M. Jo. Hoffmann: de moneta Faustina: Esnab. 1709.
- 16) Jo. Fr. Heckel: de nummo auro Constantini M. Dresd. 1679.
- 17) Id. de nummo argenteo Constantini M. Dresd. 1680.
- 18) Ge. Wolffg. Wedel: de nummis serratis: Jen. 1692.
- 19) Jo. Guil. Janus: de censu Romanorum primo: Witted. 1715.
- 20) D. Jo. Guil. Hoffmanni Hist. Triumviratus: Francof. ad V. 1733.
- 21) M. Dav. Bernard: de auctoramento funebri Ciceronis necati: Vitemb. 1720.
- 22) Jo. Erh. Kappeler: de annua equitum Rom. transvectione: Lips. 1734.
- 23) D. Chr. Fr. Boerner: de Romuli cognomento, clarisg Quirinis: Lips. 1709.
- 24) M. Heer. Chr. Crell Elogium et Character Tiberii et Caji Gracchorum. Lips. 1727.
- 25) M. Ge. Chr. Gebauer: de M. Agrippa: Lips. 1717.
- 26) Ge. Fabricii Roma: Helmst. 1670.

5

2. B. V
RECTORE MAGNIFICENTISSIMO
SERENISS. PRINCIPE REGIO
FRIDERICO AVGVSTO
EVOCATIONEM DEORVM
EX OPIDIS OBSESSIS
E MEMORIA VETERI
REPETITAM

PRAESIDE
IO. GVILELMO BERGERO
P. P

NONIS DECEMBRIBVS

A. R. G

∞ IO CC XIV

EDISSERET

IACOBVS FRIDERICVS LVEDECKE
LIBERAL. ART. MAGISTER
AVCTOR

VITEMBERGAE AD ALBIM
PRELO SCHROEDERIANO

SENATVS
QVI
SVMMAM RERVM SACRARVM CVRAM
IN SAXONIA
AGIT
PRAESIDI
PERILLVSTRI ATQVE EMINENTISSIMO
CONSILIARIIS
ITEM ATQVE
ASSESSORIBVS
VIRIS
SVMME REVERENDIS MAGNIFICIS CONSVLTIS
SIMIS EXCELLENTISSIMIS
DOMINIS PATRONIS STVDIORVMQVE
AMPLIFICATORIBVS MAXIMIS

DVAS HAS EXERCITATIONES
ACADEMICAS
QVA PAR EST MENTIS ANIMIQUE DEVOTIONE
SACRAS ESSE IVBET

ATQVE
CONSILIORVM VOTORVMQVE FELICISSIMA
EVENTA ET OMNIVM CORPORIS ANIMI FORTV
NAEQVE FACVLTATVM QVAM DIVTISSIMVM FLOREM
AC PERPETVAS PROSPERITATVM ACCESSIO
NES ABS DEO OPTIMO MAXIMO
PRECATVS

SVMNIS IPSORVM PATROCINIIS CLIENTELIS
QVE SE SVAQVE STVDIA DEMISSISIME
TRADIT

TANTORVM NOMINVM

RELIGIOSVS HVMILLIMVSQVE
SERVVS
DOMINIS PATRONIS STVDIORVMQVE
IACOBVS FRIDERICVS LVEDECKE.

DE
EVOCATIONE DEORVM
EX
OPIDIS OBSESSIS

I
Quemadmodum, more institutoque
ueterum, Dii, ex opidis obfessis,
elici quondam consueuerint, mi-
hi publice differere instituenti, si-
ne alio quoquam ornatiore ingressu, ab iis,
quae de re generatim dicenda sunt, oratio-
nem exordiri, non alienum uidetur. At-
que, ut inde quidem rem ab origine repe-
tamus, de primis sacri illius, quod uisum,
est ueteribus, auctoribus nihil certi proditum
in uetustis inuenio monumentis, Ro-
manorum tamen nisi proprium, iis certe
usitatum praecipue, et antiquissimum fuisse,
liquet. Ad quos quidem haec ratio si
ab ullo gentium exemplo, ab Hetrusca cer-
te disciplina, quantum in rebus, propter ue-

tustatem tam obscuris, coniectura assequi licet, peruenisse uidetur. Hinc enim, cum ad augendam institutis rempublicam, tum ad ius sacrorum, et cerimonias religionesque procurandas atque interpretandas, multa transtulisse Romanos, in suumque conuertisse usum, constat. Nam quod aliqui, antiquitatum Orientis, alieno forte loco, studiosi, Balaci postulatam a Balaamo, uti deuoueret populum Israelis, eo, ut euocaret Israelis Deum, spectasse interpretantur, in quorum numero Petrus est Gregorius Tolofanus, in Syntagmate, pag. CCCXLIX, talia multa praedicare ausus, illud quidem mihi ingeniose magis, quam uere, dictum uideatur. Neque etiam huc attinere putem, quod, discessurus ab Israele, Deus in sacris oraculis non semel dicatur, sicut infra uberius exponam. Persis quidem atque Aegyptiis notum fuisse hunc ritum, perhibet Alexander ab Alexandro, quos negat, patriis Diis locum reliquisse, ne, his forte euocatis, o-
pida

pida sine praesidio relinquerentur. Genial-
 Dier. Lib. VI, Cap. IV. Sed, neque, ut solet,
 quo tandem auctore, id tradat, commemo-
 rat compilator, neque de more, gentibus
 illis in usu posito, quicquam addit, et ob-
 mutescunt hic uiri docti, qui aliis in locis sae-
 penumero nimium loquuntur. Neque uero
 Graecis magis cultum fuisse morem coniiicio,
 qui saepe magicis usi carminibus memoran-
 tur illi quidem, sed speciatim, in urbium op-
 pugnacionibus, sacrum huiuscemodi pere-
 gisse a nullo, quod sciam, scriptore traduntur,
 etsi excedere Deos opidis, quibus, illorum
 praesidio spoliatis, pereundum foret, ma-
 gna consensione crediderunt. Quare scri-
 ptores eius fere moris cum temperamento,
 ut Romanis attribuat, mentionem faci-
 unt, atque ipse Plutarchus, qui Graeca alio-
 qui cum Romanis instituta conferre solet, u-
 bi eum ritum attingit, non modo ex Grae-
 cia nihil tale in medium affert, quod isti Ro-
 mano mori congruat, sed etiam, euocatio-

nes esse Deorum, solis Romanorum quorundam testimoniis confirmat. Sammonicus autem Serenus id negotii in rebus reconditis, quarum aliquot scripsit libros, reposuisse fertur. Macrobius, uetustissimum Romanorum morem, atque occulcissima sacra, appellat. Digna res itaque uisa est, ad quam inuestigandam non nihil operae atque studii conferremus

II

Euocare, elicere, Glossae ueteres, προκαλέω, ἐπαίγεσθαι, ἐξάγειν, ἐκβιάζειν, uarie interpretantur. Ab elicere Elicius. Varro. Iouis Elicii ara in Auentino ab eliciendo. Lib. V, de lingua Latina. Ouidius Lib. III. Fast

*Eliciuunt caelo te, Iupiter, unde minores
Nuc quoque te celebrant, Eliciumque uocant*

Liuius. ad ea elicienda ex mentibus diuinis Ioui Elicio. Lib. I. Cap. XX. Elicius in facris, disciplinaque Graecorum ὁ καταβάτης uidetur

detur efferri, aramque τῆ καταβάτῃ Διὸς commemorat Pausanias in primo Eliacorum. Vlpianus Lib. LXIIX. ad edictum. *Solent, qui liberare locum religione uolunt, sacra inde euocare.* Secus accipitur Leg. XXVI. de fidei. lib. ac saepe in aliis scriptorum locis. *Euocati* praeterea, ordo militaris. Dion Lib. XLV. τὸ τῶν ἡγευάτων σύστημα, ἕς ἀνακλήτες ἀν πῆ ἐλληνίσας, ὅτι πεπαυμένοι τῆς σεβείας, ἐπ' αὐτὴν αὐτῆς ἀνεκλήθησαν, ὀνομάσειεν. isque perhonestus. Dion Lib. LV. καί εἰσιν ὡν σύστημα ἰδιον, ῥάξιδας Θεοεῖτες, ὡς περ οἱ ἐκάλονταρχοι. GI. *euocatus*, ταξίαρχος. Ab his tamen differunt *Euocati*, quos delegit appellauitque Galba, hoc est, equestris ordinis iuuenes, qui, manente annulorum aureorum usu, excubias circa cubiculum, uice militum, agebant. Tranquillus Cap. X. Mansit, ut uideatur, nomen, et fuerunt in aulis milites, Principum custodes, qui *Euocati Augusti* dicebantur. *Nuper ecce quidam Euocatus Augusti, uir militaris disciplinae.* Hyginus de

de Limit pag. CCIX. In faxis E-
 VOCATVS AVGVSTI. EVOCATVS
 CAESARIS, saepius est, honoris memo-
 riaeque causa, incisum. Omitto euocatio-
 nem mortuorum, siue manium, quae ad
 sepulcrum fieri solebat. Horatius Epod.
 V. u. XV, et alibi, Apuleius Apol. Praetereo
 alia, et, dimissis hic aliis, retineo euocandi
 notionem, cum, conceptis ueterum uerbis,
 rogantur Dii, opidorum praesides crediti,
 ut excedant loco, uictoremque in aliam ur-
 bem, aliudque templum, sequantur

III

De Diis, quos euocare moris fuerit,
 Geniis publicis, et Fortuna urbium, ante,
 quam de religione caetera dicere aggredi-
 ar, aliqua praecipienda uidentur. Sic, tutela-
 res quidem ex urbibus obsessis euocatos
 fuisse Deos, auctor est Macrobius Lib. III
 Saturnal. Cap. IX. Plinius, Deum euocari,
 testatur, in cuius tutela id esset opidum,
 quod oppugnaretur. Natural. Hist. Lib.

Cap. II. *Constat enim, enarrat idem Saturnalium scriptor, omnes urbes in alicuius Dei esse tutela. A quo tamen instituto, uti diximus, abfuerunt Persae atque Aegyptii, quorum moribus nulli recepti fuerunt Dii patrii, quod uererentur, ne illi, ex opidis euocati, migrarent, atque haec sine tutela, desererentur, si credimus Alexandro ab Alexandro, Lib. VI, Cap. IV. Hos autem topicos fere Deos appellat Seruius, quasi locales cum Ammiano, factosque ueluti municipes, ut loquitur Minucius Felix, Cap. VI. Octauii. Antiquissimi ad Numicum flumen sacelli epigraphe, πατρός Θεῶν ἡσίου ὁς ποταμῆ νομικίου πέσμα διέπει, quam in hanc sententiam exponunt aliqui, laudatur a diligentissimo antiquitatum Romanarum scriptore, Dionysio Lib. I, Cap. LXIV. Seruius praeterea Deos patrios dici autumat. Di patrii sunt, qui praesunt singulis ciuitatibus, ut Minerva Athenis, Iuno Carthagini. Comment. ad I Georg. De quibus literati Lapides a.*

B

pud

pud Gruterum , pag. CCCCLXXXIV. DEI
 PATRII N. Et pag. CVII. DIS. PATERNIS.
 SVRGASTEO. MAGNO. Penates vero, seu
 Denates, populi Romani, quem signis Tro-
 ianis fuisse titulum ex antiqua scripturae lege
 obseruat, *πατερῶς* item καὶ γενεθλίας Θεός
 a Romanis efferi, testis est mihi idem ab
 Alicarnasso Dionysius Lib. I, Cap. LXVII.
Gl. Penates πατεῖνοι θεοί. Sacellum, quod
 erat Iouis Praestitis, commemorat Iulius Ca-
 pitolinus in Maximo et Balbino. Marmor,
 quod in templi Hazakiensis propylaeo uisi-
 tur, teste Boxhornio in Quaestionibus Ro-
 manis. MERCVRIO. ET. MINERVAE. DIIS.
 TVTELAR. R. S. Multa praeterea in uetu-
 statis exemplis eius rei monumenta extant,
 Diisque passim custodibus, genitalibus, pu-
 blicis, Ioui que Tutori, Sospitatori, De-
 fensori, Conseruatori, numi perinde, ac
 marmora, consecrantur, quos tamentitulos,
 ut faciunt aliqui, omnes huc referre nolim.
 Apud Graecos, quae est istorum sermonis in
 com.

compositione uerborum elegantia, τῆς
 πολιέχῃ Αθῆνης celebre fuit templum A-
 thenis et Spartaе. Vtrumque describit Pausa-
 nias in Atticis et Laconicis. In illius etiam
 tutela omnes urbes esse, a ueterum quibus-
 dam proditum est, ut tradit Pomponius Læ-
 tus in Comp. Hist. Rom. Ερυσίπτολις. Ho-
 merus. Πότινι Αθηνάϊ ἐρυσίπτολι. Eustathius.
 περὶ σωτηρίας πόλεων χεῖρας ἀνέχοντες, ἐρ-
 σίπτολι Αθηνᾶν ἐπεβοῶντο. Verum de
 elogiis Deorum, quoad nostra interest, satis

I V

De custodelis Deum insigne est uetus e-
 pigramma.

*Dodone tibi, Iupiter, sacrata est,
 Innoni Samos, et Mycena Diti,
 Vndae Taenaros aequorisque regi.
 Pallas Cecropias tuetur arces,
 Delphos Pythius orbis umbilicum,
 Creten Delia Cynthiosque colles,
 Faunus Maenalon Arcadumque siluas.
 Est tutela Rhodos beata Solis,*

*Gades Herculis, humidumquo Tibur.
 Cyllene celeri Deo niuosa,
 Tardo gratior aestuosa Lemnos.
 Ennaeae Cererem nirus frequentant,
 Raptam Cyzicos ostreosa Diuam,
 Formosam Venerem Cnidos Paphosque.*

Atque in eandem sententiam doctrinae
 fideique nostrae antecessores, Clemens
 Alexandrinus, in Protreptico, pag. XXV,
 Origenes V. contra Celsum pag. CCLVII,
 Minucius Felix, Cap. VI Octauii, et Sidonius
 Apollinaris, Carm. IX u. CLXV, copiose dis-
 putant, foedamque gentium superstitionem
 grauissime passim coarguunt et confutant

V

De quorum quidem Numinum, falso cre-
 ditorum, origine plura poterant afferri, si
 nunc id ageremus. Praecipue uero, qui anti-
 quissimus gratiam bene meritis referendi
 mos fuit, teste Plinio Lib. XI, conditores,
 regesque suos populi, partim admiratione
 uirtutis, partim in honorem originis suae, at-
 que

que ut augustior ad posteros esset nominum memoria, post mortem, in statuis et imaginibus, consecrarunt, Deosque sibi fecerunt uernaculos, ut ait Minucius Felix, Cap. XXV Octauii. Quod quidem diligentissime enarrat M. Tullius in libris de natura Deorum, et sanctiores illi doctores, qui contra gentes scripserunt, omnem fere Deorum progeniem ita natam esse, demonstrant. Clemens Alexandrinus, in Protrept. passim, Lactantius diuini instit. Lib. I, Cap. XV. Indigetes solemni Romanorum uerbo appellati. Titus Liuitus de Aenea. *Situs est, quemcumque eum dici ius fasque est, super Numicum flumen. Iouem Indigetem appellant.* Lib. I, Cap. II. Gl. Indiges. *habet Deos.* Festus. *Indiges hoc nomine Aeneas ab Ascanio appellatus est, cum pugnans cum Mezentio nusquam apparuisset.* Falsae sunt Grammaticorum, in his Agroetii, quas produnt, eius uerbi origines, ut mirer, eas probari potuisse Ludotico de la Cerda, ad XII Aeneidos. Cl. Salmasius

ab *indu* et *ago* deducit, de ui tamen uerbi
 ambigit idem, atque *indiges*, quod $\chi\theta\acute{\iota}\nu\acute{\iota}\omicron\varsigma$
 extulisse uidetur Dionysius, modo $\epsilon\nu\alpha\acute{\iota}\epsilon\tau\eta\varsigma$,
 $\epsilon\nu\tau\acute{\omicron}\pi\acute{\iota}\omicron\varsigma$, Platonis uerbo, modo $\epsilon\pi\acute{\iota}\gamma\epsilon\iota\omicron\varsigma$,
 quasi *terrenus homo*, uarie interpretatur,
 Plinianis in Solinum Exercitationibus, pag.
 LXXI. Docet uero Titus, grauis ante alios,
 neque incertae fidei auctor, Aeneam in sa-
 cris Quiritium Iouem Indigetem appel-
 lari. Vnde uenit nobis aliquando in men-
 tem cogitare, huncne forte Aeneam per Io-
 uem Quiritium Indigetem intelligere possi-
 mus, in iis quidem formulis, *Iane*, *Iupi-*
ter, *Mars pater*, *Quirine*, *Bellona*, *Lares*,
Dini nouensiles, *Dii Indigetes*, ut extat
 apud Liuium Lib. IX, et quando diffident
 inter se ueterum sententiae de numine Ro-
 mae tutelari. *Alii enim Iouem crediderunt*,
alii Lunam. Sunt, qui Angeronam. Alii
autem Opem Consuuiam esse, dixerunt,
 auctore Macrobio, Lib. III. Saturnalium,
 Cap. IX. Annon illam ueterum, quae Iouem de-

designat, opinionem, de hoc Indigete re-
ctius, quam uel de Cretensi illo, uel de alio
quouis Ioue, quoniam plures fuisse accepi-
mus, interpretari posse uideare. Certe Fe-
stus. *Indigetes, quorum nomina uulgari ne-
fas.* Quam religionem celandi nomina
Deorum tutelarium fuisse, confirmat Plini-
us Natural. Hist. Lib. XXII, Cap. II, nosque
infra uberius dicemus. At Pontifices ita
precabantur. *Iupiter, Optime Maxime, seu
utcumque appellari desideras* teste Seruio ad
II Aeneidos. Ipse uero Liuius, iuris quidem
Pontificii consultissimus, tanquam aliquid
eiusmodi significare uellet. *Situs est, inquit,
quemcumque eum dici ius fasque est.* Quae
uerba ad laudem referenda forte non
sunt. De his tamen iudicium esto do-
ctorum.

VI

Genii praeterea ab *genere*, obsoleto,
δαίμονες, ἀπὸ τῆ δαίμονος εἶναι, ut uolunt ori-
ginum explanatores, attribui quondam
confue-

consuerunt non hominibus tantum singulis, sed totis etiam ciuitatibus atque populis, quibus inde ab ortu, perpetui uelut obseruatores, adessent. *Generales* appellat, atque a singulorum genis hominum distinguit, Martianus Capella Lib. II. de Nuptiis Mercurii et Philologiae. Symmachus Lib. I. Ep. XL. *Vt animas nascentibus, ita populis fatales genios, urbibus uarios custodes, mens diuina distribuit.* Contra quem Prudentius, Lib. II. u. CCCCLXXXIX, grauissime perorat. *Genium publicum* dixit Ammianus Marcellinus, Lib. XXX. *Per quietem aliquem uisum, ut formari genius publicus solet.* Formarunt autem genios modo serpentes, ut colligit Adrianus Turnebus, Aduersar. Lib. XIII, cap. XII. modo platani coronarunt foliis, ut in tabula Ceбетis. In Numis, alibi aliter, effinguntur. Numus Domitiani.

IMP. CL. DOMITIVS. DOMITIANVS. AVG.
GENIO. POPVLI. ROMANI

Genius

Genius stans capite turrato. In dextra est patera, sinistra, cornu copiae, ad pedes ara. in alio, ad pedes aquila. pag. CCCCVIII. in Adolphi Oconis Numismatibus, quae auctiora Franciscus Mediobarbus euulgauit. Et pag. CCCXXIII, CCCXXIV, CCCXXV. Numus Maximiniani

GENIO. POPVLI ROMANI. S. T.
Genius nudus, in dextra patera, sinistra, cornu copiae, capite tecto. pag. CCCXXXI, seqq. item radiatus. p. CCCXXV. Numus Antonini Pii

GENIO. SENATVS
Deus genius, dextra ramum oleae tenens, sinistra, hastam. pag. CLXXXIV. aliquando caduceum, p. CLXXXV. In Capitolio clypeum fuisse consecratum, cui inscriptum. *Genio urbis Romae, siue mas, siue femina*, docet Seruius, atque ad morem celandi nomina. Deorum tutelarium refert, ad II. Aeneidos, Templum Genii populi Romani Dion Lib. XLVII, et L, commemorat, cui et maiore

C

res

res hostias caesas quinque, in procurandis prodigiis, narrat Livijs, Lib. XLVII. Cap. LXII. Alexandriae quoque fanum Genii publici fuisse, colligimus ex Ammiano Marcellino, Lib. XXIII. Epigrammata GENIO· CONVENT· ASTVRICENSIS atque iterum· GENIO· COL· IV· TARRAC· L· MINITIVS· APRONIANVS· II· VIR· QQ· TESTAMENTO· EX· ARG· LIBRIS· XV· PONI· IVSSIT· extant in sacrosanctae, quae inscribuntur, vetustatis inscriptionibus, a Petro Apiano et Barth. Amantio collectis, pag. VI, inde in Corpus Gruterianum relata

VII

De Fortuna, quam Φερέπολις dixit Pindarus, teste Pausania in Messenicis, ita differit Libanius Sophista. Τύχαι δὲ ἄρα πάντα μὲν τὰ ἀνθρώπινα, ὅπη βέλονται, Φέρεσιν, ἐγναθίδενται δὲ δικαίως ταῖς πόλεσιν, ἐξ ἧν ἅπαντα δικαίως πατορθεῖσι τιμώμενα. Longamque fani Fortunae descriptionem adiun-

adiungit ἐν Ὀπεσσῶν β', quas cum aliis Rhetorum et Sophistarum excerptis Leo Allatius Romae euulgauit. Numi, Cocceii Nervae FORTVNA·P·R. Figura sedens, tenens dextra temonem, sinistra bacillum. p. CXLIX in Occonis Numismatibus. Item

FORTVNA·POP·ROMANI·S·C

Fortuna stans, dextra sustinens temonem, sinistra, cornu copiae. p. CXLIV. In alio sedens, dextra ramum porrigit, sinistra hastam, nonnunquam spicas et papauer, laeua hastam, ferre conspicitur.

Q. RVSTIVS· FORTVNAE· ANTIAT
Quos numos partim explanat Ezech Spanhemius, Diatriba de Vesta et Prytanibus Graecorum, cuius scrinia non compilamus. Fortunae signum, Bupalii opus, antiquissimum, cuius capiti impositus fuerit polus, manus altera cornu Amaltheae tenuerit, Smyrnae, Aegirae aliud, cornu prae se gerens Amaltheae, a stante Cupidine uolucris, in Messenicis et Achaicis, alibi Plutum ferens infan-

tem, in Boeoticis, uisa esse, Pausanias memora-
rat, cum copia et gubernaculo fingi, affirmat
Lactantius Divin. Instit. Lib. III. Cap. XXXVII

VIII

Sed ut e diuerticulo uelut redeamus in
uiam, urbes suis quaeque Diis confidere plu-
rimum, et in discrimine rerum supplicare,
quem morem expressit Aeschylus ἐπὶ ἐπι-
θήραις

ὦ Ζεῦ τε καὶ Γῆ, καὶ πολισσῶχοι θεοί,
ἀρά! ἔεωνός πατρός ἡ μεγασθενής,
μή μοι πόλιν γε περυσνόθεν πανώλεθρον
ἐκθαμνίσῃτε δηιάλωτον, ἐκλάδος
Φθόγγον χέεσαν, καὶ δόμους ἐφεσίης
ἔλευθέραν δὲ γῆντε καὶ κάδμυ πόλιν
συγῶσι δαλίοισι μήποτε χέθειν
γένεσθε δ' ἀλική.

Nec uero magnae tantum amplaeque urbes,
sed etiam opida minora, et modici uici, ne
hostium incurfione uastarentur, patrios
Deos colebant. Submonet Tertullianus in,

Apo-

Apologetico, Cap. XXIII, et, qui illo usus est,
 Alexander ab Alexandro, L. VI, C. IV. Quare,
 cum Deorum praesidium nemini illorum ue-
 terum esset dubium, oppugnantium, ut elice-
 rent eos ex opidis, interesse uidebatur.
 Hinc in perueteri carmine exferte euocatur
 tutelaris Carthaginiensium Deus. *Si Deus, si
 Dea, es, cui populus ciuitasque Carthaginiensis
 est in tutela, teque maxime ille, qui urbis huius
 popoli que tutelam recepisti. Quod a Sammoni-
 co Sereno V. Rerum Reconditarum proditum
 accepimus. Et Veientium Numen, in illo apud
 Liuium. Te simul Iuno Regina, quae nunc Veios
 colis, precor. Lib. V. C. XXI. In oppugnationi-
 bus enim id sacrum a Romanis fieri consue-
 se, u na scriptores consensione affirmant. Sed,
 quo speciatim obsidionis tempore, non satis,
 mea quidem opinione, definit doctissimus
 cetera Virgilii interpres Germanus. Neque
 enim, sicut ille ad II. Aeneidos u. CCCLI enar-
 rat, ante, quam machinas ullas muris admo-
 uerent oppugnantes, euocatio fiebat, sed*

postquam operibus iam, militumque studio,
 eo res esset deducta, ut restaret ultima tan-
 tum uis, opidis adhibenda, atque supre-
 mo nunc impetu expugnari urbs posse ui-
 deretur. Macrobius. *Quum obsiderent ur-
 bem, eamque iam capi posse considerent.* Quem
 quidem etsi, uti solet, non nominat, tamen,
 ubi, more suo, describit, sic exponit Geni-
 alium Dierum scriptor. *Ubi ad ultimam
 dimicationem uentum esset.* Lib. VI, Cap. IV.
 Seruius, ante expugnationem euocata fuisse
 Numina, confirmat. Optime res declara-
 tur exemplo, quod extat apud Lium, loco
 antelaudato. Ibi enim Veius, urbe opulen-
 tissima, perducto in arcem cuniculo, Camil-
 lus, dictator, quum iam in manibus uideret
 uictoriam esse, edicto, ut arma caperent mi-
 lites, conceptis uerbis euocasse Deam, atque
 ea precatus, et superante multitudine, ab o-
 mnibus locis urbem aggressus, hanc ui tradi-
 tur cepisse. Quo consilio fecerint, aut sine, op-
 pu-

pugnantes, ambigat quis, si euoluat Macrobi-
um, Lib. III Saturnal. C. IX. *quod aut aliter ur-
bem capi posse non crederent, aut, si possent, ne-
fas aestimarent, Deos habere captiuos.* A e i-
dem paullo ante dixerat, ab Romanis euo-
cari Deos consueffe, cum, obsessam hosti-
um urbem iam capi posse, existimarent. I-
taque, ut scriptor Saturnalium constet sibi,
ea poterat esse urbis obsessae fortuna, ut
hostibus resistere ciues non posse uiderentur.
Tanta uero Romanorum erga Deo-
rum, sine quibus nihil domi forisque geren-
dum putabant, uim numenque erat religio,
ut illos, crederent, et propitios secundosque
dare uictoriam, et offensos atque iratos adi-
mere, quod, timebant, ne fieret, si, captis
Deorum templis, cum iis quasi bellum ge-
rerent, horumque se uictores ostenta-
rent. Speciatim sibi a Diis, qui ur-
bis populique tutelam receperint, me-
tuisse, ne uirtus, ut ait ille, uictis in praecor-

cordia redeat, declarare uidentur, cum precantur, *ut ei populo ciuitatiquemetus, formido, obliuio, iniiciatur.* Quod si urbs, Diis nihil obsistentibus, occupari possit, metuebant rursus, ne Diis, quos captiuos haberent, propter nouum istud nefas, aut in exercitu, atque castris, aut in urbe, poenas, uario malorum sensu, darent. Quare Seruius, si tamen huius unius illa sunt, scolia. *Propter uitanda, inquit, sacrilegia euocabantur numina ab hostibus.* ad II Aeneidos. Plenius Macrobius exponit, redditque Alexander ab Alexandro. *nefas opinati, Deos, urbium praesides, urbe hostiliter direpta, uelut mancipia, captiuos habere.* Huc accedit Germanus, *ne Deo maxē uiderentur.* Et Godescalcus Steuechius, ubi hunc ritum attingit. *ne quid superos offenderent.* ad Lib. II Vegetii, pag. CXLIX
Cap. IX

EXPLICIT DISSERTATIO
PRIMA

6

9. B. V
RECTORE MAGNIFICENTISSIMO
SERENISS. PRINCIPE REGIO
FRIDERICO AVGVSTO
EVOCATIONEM DEORVM
EX OPIDIS OBSESSIS
E MEMORIA VETERI
REPETITAM

A. D. XIV. KAL. JANVAR

A. R. G

∞ 13 CC XV

PVBLICE DISPVTABVNT

M. IACOBVS FRIDERICVS LVEDECKE

ET

IOANNES CHRISTIANVS CRACO

DAHMA SAXO

VITEMBERGAE AD ALBIM
PRELO SCHROEDERIANO

INCIPIT BRESARIATO ALTRA

DE
EVOCATIONE DEORVM

EX
OPIDIS OSSISSI

RECTORI MAGNIFICENTISSIMO

SEBASTIANO PRINCIPALI REGIO

FRIDERICI

EVOCATIONEM DEORVM

EX OPIDIS OSSISSI

RECTORI MAGNIFICENTISSIMO

SEBASTIANO PRINCIPALI REGIO

FRIDERICI

EVOCATIONEM DEORVM

EX OPIDIS OSSISSI

RECTORI MAGNIFICENTISSIMO

SEBASTIANO PRINCIPALI REGIO

FRIDERICI

EVOCATIONEM DEORVM

EX OPIDIS OSSISSI

RECTORI MAGNIFICENTISSIMO

SEBASTIANO PRINCIPALI REGIO

FRIDERICI

EVOCATIONEM DEORVM

EX OPIDIS OSSISSI

RECTORI MAGNIFICENTISSIMO

SEBASTIANO PRINCIPALI REGIO

FRIDERICI

EVOCATIONEM DEORVM

INCIPIT DISSERTATIO ALTERA
DE
EVOCATIONE DEORVM
EX
OPIDIS OBSESSIS

I

ARomanis sacerdotibus factam euocationem, de Verrii Flacci auctoritate, affirmat Plinius Natur-Hist-L-XXVIII-C-II-Addit idem Plinius, *durare in Pontificum disciplina id sacrum.* Quod indicio est, sanctius fuisse habitum hoc institutum, sacerdotumque administrationi relictum. Titus uero Liuius, M-Furium Camillum dictatorem recitasse carmen, tradit, Lib-V-Cap-XXI-Qua loquendi breuitate forte non excludit Pontificem, qui carmen praefari, ex Romanorum consuetudine, solebat. Sic Decius, consul, cum se pro exercitu deuouendum putaret, *agedum*, inquit, *Pontifex Publicus populi Romani, praeci uerba, quibus me pro legionibus deuoueam.* Liu- lib-VIII, Cap-IX- Hinc Liuius testatur, Camillum, *auspicato egressum fuisse ad Deam euocandam, ut doceat, eum rite cuncta peregisse.* Certa carminis uerba sunt. *Mihi quoque, populoque Romano, militibusque meis, praepositi sitis.* Haec uerba a sacerdotibus, ut ait Verrius Plinianus, reci-

D

tata

tata, docent fere, carmen praecunte Pontifice, Imperatorem extulisse. Votis autem conceptisque carminibus Deorum euocatio fiebat, de quorum ui uberrime disputat Plinius, loco ante laudato, atque horum frequens fuit usus in Magicis, quod in Theocriti Syracusani, et Virgilii, Pharmaceutris expressum est. Ipsas autem, quae ab hostibus fierent, Deum euocationes *γοητείας πινάς θεῶν* appellat Plutarchus in *Ρωμαϊκοῖς*. Carminum praeterea uim Ouidius Amorum III. Eleg. VII. u. XXXI. et copiose Lucanus, Belli Ciu. L. VI. persequuntur. Inde Ouidius, quum Iouis, qui postea appellatus Elicius est, deuocationi Picum et Faunum operantes facit, usos carminibus ait.

quae carmina dicant,

*Quaue trahant superis sedibus arte Iouem,
Scire nefas homini.*

Lib. III. Fattor uerf. CCCXXIII. sq. Atque in Capitolio, quum exaugurandae essent arae Deorum *πολλά παρεπιθήσασθαι καὶ λυπαρῆσαι τὸς μάντις*, Dionysius tradit Halicarnasf. *ἀρχαιολογίας Ρωμ.* L. III. C. IX. in quam forte sententiam Glossae ueteres, *elicere, ἐπιβιάζειν*, exponunt, quod Diis quaedam ueluti uis inferri uideretur. Ipsius uoti, quo euocarentur Dii, potior

tior summa est, ut obtestarentur Deos, desertam relinquerent urbem obsessam, atque iis eundem uel ampliore locum cultumue Romae promitterent, ut ex Verrio Flacco Plinius colligit, et in Romanis quaestionibus Plutarchus confirmat. Sed Macrobbii diligentia carminis exemplum ad nos peruenit. Tale enim prodidit Sammonicus Serenus in quinto rerum reconditarum, quod se in Furiū cuiusdam uetustissimo libro reperisse professus est. *Si Deus, si Dea es, non, ut quidam, est, cui populus ciuitasque Carthaginiensis est in tutela, teque maxime ille, qui urbis huius popoli- que tutelam recepisti, precor, uenerorque, ueniamque a uobis peto, ut uos populum ciuitatemque Carthaginiensem deseratis, loca, templa, sacra, urbemque eorum relinquatis, absque his abeatis, eique populo ciuitatique metum, formidinem, obliuionem, iniiciatis, proditque Romam ad me, meosque ueniat, nostraque uobis loca, templa, sacra, urbs, acceptior probatiorque sit, mibique, populoque Romano, militibusque meis praepositi sitis, ut sciamus, intelligamusque. Si ita feceritis, uoueo uobis templa, ludosque facturum. Vbi obseruandum, proditi, tanquam prodeuntes, dicrum esse, ut saepe est in ueterum Poetarum frag-*

mentis. Miror tamen ego, cum ex religione celandi nomina Deorum tutelarium, ne euocari possent, liceat conici, nominatim euocandos fuisse Deos, quare in laudato carmine Deus Carthaginensium nomine nullo compelletur, nisi forte, ut arbitrari quis possit, nihil attinuit nominatim appellare Deos, ubi duntaxat exemplum solemnis formulæ afferretur. Hinc illud in uerbis his certis. *Teque maxime ille.* ubi, ni fallor, edebatur nomen ipsum Dei, cuius praecipua ratio uidebatur habenda. Secus est in illo apud Liuium, in breuius contracto, ubi historicus singulare factum exponebat. Lib. V. Cap. XXI. *Te, Iuno Regina, quae nunc Veios colis, precor, ut nos uictores in nostram, tuamque mox futuram urbem sequere, ubi te dignum amplitudine tua templum accipiat.* Neque tamen, ut carminis tantum esse *παρῆδες ἡμῶν*, quod affert Macrobius, plane credam, permittit, quod singulare nomen Carthaginis in eo plus semel legitur, aliena quidem ab exemplo ratione, et paullo post ipsam Urbem Carthaginem, ab Imperatore deuotam, quam deuotionem praecedebat euocatio, idem ille scriptor affirmat. Quare de illo quidem Macro-
bii loco ampliamus

H

In eadem uerba, continuat Saturnalium scriptor, hostias fieri oportet, auctoritatemque uideri extorum, ut ea promittant futura. Sed quum liberanda religionibus area Capitolii esset, augures aues, ut augurum uerbo loquar, spexerunt. Dionysius. ἔδοξε δὲ τοῖς οἰωνοπόλοις ὑπὲρ ἐνάσης Ῥωμῆ τῶν καθιδρυμένων, διαμαντευσαμένοις, εἰάν ποιοχρηῶσιν οἱ θεοὶ, τότε κινεῖν αὐτάς. Lilius L. I. C. LV. quum omnium sacellorum exaugurationes admitterent aues, in Termini fano non addixere. Sed his fere, sine rentne Dii euocari se, atque alio transferri, Deum uoluntatis coniecturis utebantur. Quod si inde colligerent, recusare Deos, nefas, eos loco moueri, putabatur, ut accidisse creditum est, L. Tarquinio Rege, quum templi, quod Ioui pater destinasset, in Tarpeio monte perficiendi causa, ut libera a caeteris religionibus arx ea esset, tota Iouis templique eius, quod inaedificaretur, exaugurare fana sacellaque statuisset, quorum aliqua ibi a Tatio Rege primum in ipso discrimine aduersus Romulum pugnae uota, consecrata, inaugurateque postea fuerant. Tum enim, ut rem Lilius enarrem uerbis, quum omni-

DE EVOCATIONE DEORVM

um sacellorum exaugurationes admitterent aues, in Termini fano non addixere. idque omen auguriumque ita acceptum est, non motam Termini sedem, unumque eum Deorum non euocatum, sacratis sibi finibus, firma stabiliaque cuncta portendere. Sed in Iuuentatis fano idem tum euenisse, adiicit Epitome Liuijana. Atque ipse Liuius in oratione Camilli L. V. c. LV. Dionysius utriusque aras, comprehensas templi aedificio, mansisse confirmat. L. III. C. IX. Atque eodem spectat peruerus aenigma.

Semel, minusne, an bis minus sit, non sat scio, An utrumque horum, ut quondam audiui dicier, Ioui ipsi regi noluit concedere.

Quod extat inenarratum apud Gellium Noct. Att. L. XII. C. VI. Semel enim et bis conficiunt *ter*, cui si minus adicias, *Terminus* efficitur, qui Ioui noluit concedere. Praeterea Festus in *Novae Curiae*, aedificatas esse, quod parum amplae fuissent ueteres, a Romulo factae, et quum e ueteribus in nouas euocarentur, septem curiarum per religiones euocari non potuisse, cum multis idoneis scriptoribus testatur. Sed ut ad hostilem euocationem reuertamur, uidendum, ait Macrobius, *ne, quod nonnulli male aestimauerunt, nos quoque confun-*

fundat, opinantes uno carmine et euocari ex urbe aliqua Deos, et ipsam deuotam fieri ciuitatem. Dictatores imperatoresque solos posse deuouere, tradit ibidem, atque eius rei exemplis, quae prodita sunt apud Liuium, aliosque, confirmari uidetur posse. Tum separatum carmen, quo deuouentur urbes, numinibus iam euocatis, ex Sammonico Sereno subiungit, gestusque precantium describit. Plura eius generis uota collegit Barnabas Brissonius de Formulis et solemnibus populi Romani uerbis. In antiquitatibus autem haec se opida inuenisse deuota, subiicit ille, Fregellas, Gabios, Veios, Fidenas. haec intra Italiam. praeterea Carthaginem et Corinthum. Sed et multos exercitus opidaque hostium barbarorum, quos prisci loquantur annales. Quas illarum urbium deuotiones quin praecesserint euocationes Deorum, dubitandum non esse, puto. Durasse euocationis Deum sacrum in Pontificum disciplina sua aetate, scribit Plinius maior Natur. Hist. Lib. XXVIII. Cap. II

III

Vndique oppugnata[m] captamque urbem Veios, postquam euocata esset Iuno Dea, describit

DE EVOCATIONE DEORVM

scribit Liuius. Haec precatus dictator, superante multitudine, ab omnibus locis urbem aggreditur. Veientes ignari, iam in partem praedae suae uocatos Deos, alios uotis ex urbe sua euocatos, hostium templa nouasque sedes spectare, seque ultimum illum diem agere, et quae sunt reliqua. Excedere crediti Dii, irati, opidis excidio uicinis. AEschylus ἐπὶ ἐπὶ Θήβαις. u. cclxiii

ἀλλ' οὖν θεὸς

τῆς τῆς ἀλώσεως πόλεος ἐνλείπειν λόγος.

Interpres. λέγεται γὰρ, ὅτι, ὅταν ἐμελλε πορεύθηναι ἢ Τροία, ἐΦάνησιν οἱ θεοὶ τοῖς Τρωσὶν ἀνελόμενοι ἐν πῶν ναῶν τὰ ἀγάλματα αὐτῶν. atque iterum. εἶρηται δὲ ἐν Ξοανηφόροις Σοφοκλέος, ὡς οἱ θεοὶ ἀπὸ τῆς Ἰλίδος φέρονται ἐπὶ τῶν ὤμων τὰ ἑαυτῶν ξόανα. Euripides in Troadibus u. XXV. persona Neptuni.

λείπει τὸ κλεινὸν ἴλιον βωμὸς τ' ἐμῆς. quem uersum laudat Macrobius L. V. Saturn. C. XXII. Tryphiodorus, in ἀλώσει Ἰλίδος.

Χάριετο δ' Ἰλιόθεν, Λυκίης ἐπὶ πύονα νηὸν,
Ἀχρῦμένος μεγάλοις ἐπὶ τείχεσι Φοῖβος
Ἀπόλλων.

Panthus ad AEncam apud Virgilium.

Venit

*Venit summa dies, et ineluctabile tempus,
Dardaniae. fuimus Troes, fuit Ilium,
et ingens*

*Gloria Teucrorum. Ferus omnia Iuppi-
ter Argos*

Transtulit.

AENEIDOS II. u. CCCXXVI. Et u. CCCLI. AENEAS.

Quae sit rebus fortuna, uidetis.

Excessere omnes, adytis arisque relictis,

Di, quibus imperium hoc steterat

Vbi a Seruii et Macrobbii explanationibus M. Anton. Muretus Var. Lect. L. V. C. XIX. et Adrianus Turnebus Aduers. L. XIV. C. XV. leuiter discedunt. Vt omittam alia, in sacris etiam libris eius rei fieri mentionem, memorabile uidetur. Sic enim proditum est in Ieremiae oraculis, ut habent septuaginta uiri, C. XII. u. VII. ἐγκαταλεί-
λοιπα τὸν οἶκόν μου, ἀφῆκα τὴν κληρονομίαν μου.
et quod praedictum Iudaeis a Salvatore fuerat.
ἰδὲ, ἀθίεται ὑμῖν ὁ οἶκος ὑμῶν ἔρημος. in Mar-
thaei Euangelio C. XXIII. u. XXXVIII. id euenisse
postea, paullo ante expugnationem urbis, uocem-
que in templo exauditam. μεταβῶμεν ἐν τῷ Ἱερῷ. Iose-
phus, uernaculus scriptor, ipse confitetur. L. VII. C.
XXXI. de bello Iudaico, atque a Tacito, ea ta-

E

men

men fide, qua Iudaica referre solet, proditum memoriae est. *Expasae repente delubri fores, et audita maior humana uox, excedere Deos. simul ingens motus excedentium.* L. V. Annalium. De cuius uocis prolatae tempore contra Patrum aliquorum sententiam disputat Iustus Ios Scaliger Animaduers. in Euseb. Chron. num. MMXLIV

I V

Opidis captis, tanquam hostium spolia, et parata belli iure, Deum signa, amota sedibus suis, deportabant in urbem uictricem, atque ibi religiose accepta collocabant, uotaque illis templa dedicabant. *Peregrina enim sacra sunt, auctore Felsto, quae aut euocatis Diis in oppugnandis urbibus Romam sunt collata, aut quae ob quasdam religiones per pacem sunt petita, quae coluntur eorum more, a quibus sunt accepta.* Atque illum quidem morem Graecis et barbaris per antiquum fuisse, adductis in hanc sententiam exemplis, copiose euincit Pausanias in Arcadicis. Sed omnem ritum elegantissime describit Liuius L. V. c. XXII. quae si aliis, quam ipsius, referrem, uerbis, uereor, ne multum lucis ac dignitatis rei decederet. *Quum iam humanae opes egestae a Veis essent, amoliri tum Deum dona ipsosque Deos, sed colentium magis, quam rapientium modo, coepere*

coepere. namque delecti ex omni exercitu iuuenes, pure lotis corporibus, candida ueste, quibus deportanda Romam Regina Iuno assignata erat, uenerabundi, templum inire, primo religiose admoventes manus, deinde, quum quidam, seu spiritu diuino tactus, seu iuuenili ioco, Visne Romam ire Iuno, dixisset, annuisse ceteri Deam conclamauerunt. Inde fabulae adiectum est, uocem quoque dicentis, Velle, auditum. moram certe sede sua parui molimenti adminiculis, sequentis modo, accepimus leuem ac facilem translatu fuisse, integramque in Auentinum, aeternam sedem suam, quo uota Romani dictatoris uocauerant, perlatam, ubi templum ei postea idem, qui uouerat, Camillus dedicauit. Cuius sententiam non satis diligenter in Graecum transfert Plutarchus, Λισβίος δὲ Φησιν, εὐχεσθαι μὲν τὸν Κάμιλλον ἀπλόμενον τῆς θεῆς καὶ παρακαλεῖν, ἀποκρίνασθαι δὲ τινὰς τῶν παρόντων, ὅτι καὶ βέλεται, καὶ σιγαλάωνε, καὶ σινακολαδῆ πρόθυμωσιν, in uita Camilli. Id uero damnum grauissime ferunt Ambracientes, qui de M. Fulvio in senatu queruntur. Quod se ante omnia moueat, templa tota spoliata ornamentis, simulacra Deum, Deos immo ipsos conuulsos ex sedibus suis ablatos esse, parietes postesque nudatos, quos adorent, ad quos precentur et supplicent,

Ambracensibus non superesse. apud Liuium L. XXXVIII. Sed maiore animo, cenlet idem, eius generis praeda abstinuit Fabius, quam Marcellus, qui, capta urbe Tarento, interroganti scribae, quid uellet fieri de signis Deum, Deos iratos Tarentinis relinqui iussit. L. XXVIII. Et ubi, Marcellum ornamenta tabulasque Syracusarum deuexille Romam, commemorat, inde primum initium mirandi Graecarum artium opera, licentiaeque illi, sacra profanaque omnia uulgo spoliandi, factum esse existimat. L. XXV. C. XL. In festa, credite mihi, signa ab Syracusis illata sunt huic urbi. Hos ego malo propitios Deos, et ita spero futuros, si in suis manere sedibus patiemur, orat Cato apud eundem L. XXXIV. Vanitatem gentium praeter alios arguit Octavius ille Minucianus. Hoc insultare et illudere est, uictis religionibus seruire, captiuas eas post uictorias adorare. Nam adorare, quae manu ceperis, sacrilegium, est, consecrare, non numina. c. XXV

V

Reliquum est, ut pauca subiiciamus de religione ueteri, qua, ne euocari possent, Deorum tutelarium nomina diligentissime occultarunt. Macrobius. *Romani et Deum, in cuius tutela urbs Roma est, et ipsius urbis Latinum nomen,*
igno-

ignotum esse uoluerunt, cauentes, ne, quod saepe aduersus urbes hostium fecisse se nouerant, idem ipsi quoque hostili euocatione paterentur, si tutelae suae nomen diuulgaretur. Atque Seruius ad II. Aeneidos. Romani celatum esse uoluerunt, in cuius Dei tutela urbs Roma sit, et iure Pontificum cautum est, ne suis nominibus Dii Romani appellarentur, ne exaugurari possint. Et in Capitolio fuit clypeus consecratus, cui scriptum erat. Genio urbis Romae, siue mas, siue femina. Et Pontifices ita precabantur, Iupiter optime maxime, siue quo alio nomine te appellari uolueris. Quod idem ad IV. Aeneidos et I. Georgicorum, Plutarchus in Quaestione Romana. διὰ τὴν θεὸν ἐκείνον, ὃ μάλιστα τὴν Ρώμην σώζειν προσήκει καὶ φυλάττειν, εἴτε ἐστὶν ἄρσεν, εἴτε θήλειον, καὶ λέγειν ἀπέειπται, καὶ ζητῶν, καὶ ὀνομαζέσθαι. atque Plinius Nat. Hist. L. XXIX. C. II. confirmant. Eodem uero consilio Θεοῖς ἀγνώστοις, quali insignem titulo aram Paulo uisam Athenis ex Actibus Apostolicis notum est, et cuiusmodi alibi aliae extiterunt, tanquam Dis tutelaribus, quorum occultanda nomina essent, inscriptas dedicatasque aras fuisse, mihi non persuadet Tomasinus de Donariis C. III, qui malim in hoc simpliciore explanationem sequi. De urbis item nomine proprio

DE EVOCATIONE DEORVM

proprio Solinus ex Plinii Nat. Hist. L. III. c. V. *ne id enunciaretur, arcans caerimoniarum sancitum prodit, ut eo pacto notitiam eius aboleret fides placitae taciturnitatis.* Polyhist. C. I. Triplex enim Romae nomen fuisse Erythraeus in indice Virgiliano, et Angelus Politianus L. I. Ep. II. ex auctoritate ueterum, affirmant. Facebant tamen ineptiae Annii illius Viterbientis, qui in Commentariis ad Pseudo-Xenophontem de Aequi p. XLVI. Romanessum arcanum id urbis nomen fuisse, nugatur. *Valerium Soranum, quod id nomen contra interdictum eloqui ausus esset, ob meritum profanae uocis neci datum, cum Plinio tradit ibidem Solinus.* Plutarchus in Quaestione laudata, et Seruius ad I. Georg. quod Dei nomen enunciaisset, in cruceu leuatum, produnt. *Eius uero silentii praesulem Angeronam, quam Angenoram dici noluit Scaliger Coniectan. in Varr. de L. L. iure confutatus a Salmasio ad Solinum p. VIII. Angeroniam Verrius Flaccus extulit, praenexo obsignatoque ore simulacrum habuisse, narrat idem Solinus. Macrobius, tanquam ex uo Diac Deam, digito ad os admoto silentium denunciaisset, confirmat. L. I. Sar. C. X. at pro ipsa Dea Romae tutelari a quibusdam ueterum putatam esse, auctor est idem L. III. C. IX. Occultationis causam, quam ipsi tuendam relinquimus, reddere conatur Galeottus Martius. Spiritus addicti ex astris nomini proprio nunquam eliciuntur, nisi nomen loci proprium audiunt, et, ne hoc aduersus Romam fieri possit, semper proprium Romae nomen celatum est maxima cura. de promiscua disciplina Cap. I*

VI

Ne qua transirent ad hostes, Deum simulacra,

vinciri

uinciri etiam, et catenis constringi, mos fuit, quae uincula post a uictoribus dissoluebantur. Plutarchus in Alexandro: ὄναρ εἶδε τὸν Ἡρακλῆα δεξιόμενον αὐτὸν ἀπὸ τῆς τείχους, καὶ καλῆντα. τῶν δὲ τυράνων πολλοὶς κατὰ τὰς ὑπνους ἔδοξεν ὁ ἀπόλλων λέγειν, ὡς ἀπεισὶ πρὸς Ἀλέξανδρον, αἰτὶ αὐτοὶ μὲν, ὡς περὶ ἀνθρώπων αὐτομολῆσαι πρὸς τῆς πολεμίας, ἐπ' αὐτοφώρῳ τὸν θεὸν εἰληφῶσι, σειράς τε τῶν κολοσῶν περιβάλλον αὐτῶν, καὶ καθήλθην πρὸς τὴν βασίλιν, Ἀλεξανδρείην καλῶντες. De Herculis ara adiicit Q. Curtius. *Quum u-nus e ciuibus concioni indicasset, oblatam esse per somnum sibi speciem Apollinis, quem eximia religione cole-rent, urbem deserentis, aurca catena deuinxere simula-crum, araeque Herculis, cuius humini urbem dicauerant, inscruere uinculum, quasi illo Deo Apollinem retenturi.* L. IV. C. III. Alexander uero Apollini catenas aureas, quas iniecerant Tyrii, detraxit. Hinc Apollinem Philalexandrum, hoc est, Alexandri sui liberatoris amicum, dixerunt, ut autor est Diodorus. Veneris signo compedes addidisse Tyndareus, Dianae ἀπαγοχόμενης apud Caphyenses fuisse in Laconicis et Arcadicis Pausanias, *Saturnum alligatum per annum laneo uinculo solui ad diem sibi festum, ex Apollodoro Macrobius, et in Cronosolone Lucianus confirmat.* Plato in Menone. τὰ Δαιδάλυ ἀγάλματ' εἰάν μὴ δεδεμένα ἢ, ἀποδιδαξέσκει καὶ δραπέσει, εἰάν δὲ δεδεμένα, παραμένει. De Enyaliu in compedibus signo, quod fuit Lacedaemoni, Pausanias, γνῶμη ἢ αὐτῆ λακεδαμονίων τε ἐς τὸτό ἐστιν ἀγάλμα, καὶ ἀθηναίων ἐς τὴν ἀπ' ἔξω κατ' ἄνω Νίκην. τῶν μὲν ἔπος τὸν Εὐαλίον φεύγοντα οἰχῆσθαι σφίσι ἐνεχόμενον τῆς πέδας, ἀθηναίων δὲ τὴν Νίκην αὐτοῦ αἰεὶ μένειν ἐκ ὄντων περῶν. in Laconicis. Aliud inuolutis Victoriae simulacrum idem in primo Eliacorum commemorat. At Romae, quum Victoriae signo

DE EVOCATIONE DEORVM

figno alae fulmine essent decussae, in omen rem uertit Pompeius.

Roma potens, alis cur stat Victoria lapsis.

Urbem ne ualeat deseruisse suam.

Nonnulli etiam sponsores a diis petebant, ne euocarentur, atque abirent, ut ex Plutarcho, quem tamen non nominat, obseruat Alexander ab Alexandro, L·VI·C·IV

VII

Sed qui locum etiam sacrum religione uellent liberare, sacra inde euocabant, ut habet Vlpianus, qui ritus, quoniam eicum hostili euocatione conuenit maxime, a me per occasionem, una simul opera, supra ex parte explanatus est. Sic Iannes carmine cuidam signo uim legitur ademisse, apud Zonarum T· III· Annalium quo fiebant *αψυχα*, ut habet Suidas in *διαγνώμων*, atque *ηραϊσκος*, cui sagacitatem discernendi illa ab *εμφύχοις αγαλμασιν* ibidem tradit fuisse. De Ioue Elicio, quem Pici et Fauni ope, sicut fertur fabula, coelo elicium, Numae de expiandis fulminibus praecepisse, et aram statumque sacrum in Auentino habuisse, narrant Ouidius L· III· Faistorum, Plutarchus in Numa, aliique, hic fuisse dicere, nostri non est instituti. Graeci *δια τον καλαβαθην* uidentur extulisse, cuius aram, praeter Etymologum, commemorat Pausanias in I· Eliacorum, placandisque item fulminibus praefuisse, ex Pollucis Onomastici L· IX· colligere est. Id admonendum est, errare Plutarchum, qui locum, ubi Iupiter descendisset, *ηλικιον* dictum, interpretetur, *τονδε τον ηλικιον απ' ηκεινε προσαγορευθηναι*, quum ea Iouis appellatio sit. Luna, sicut alii dii omnes a Magis caelo deduci posse pari olim leuitate credita est, quam Delrius Disquisitionum Magicarum L· II· quaest.

IX, X, et XI, copiose arguit et confutauit

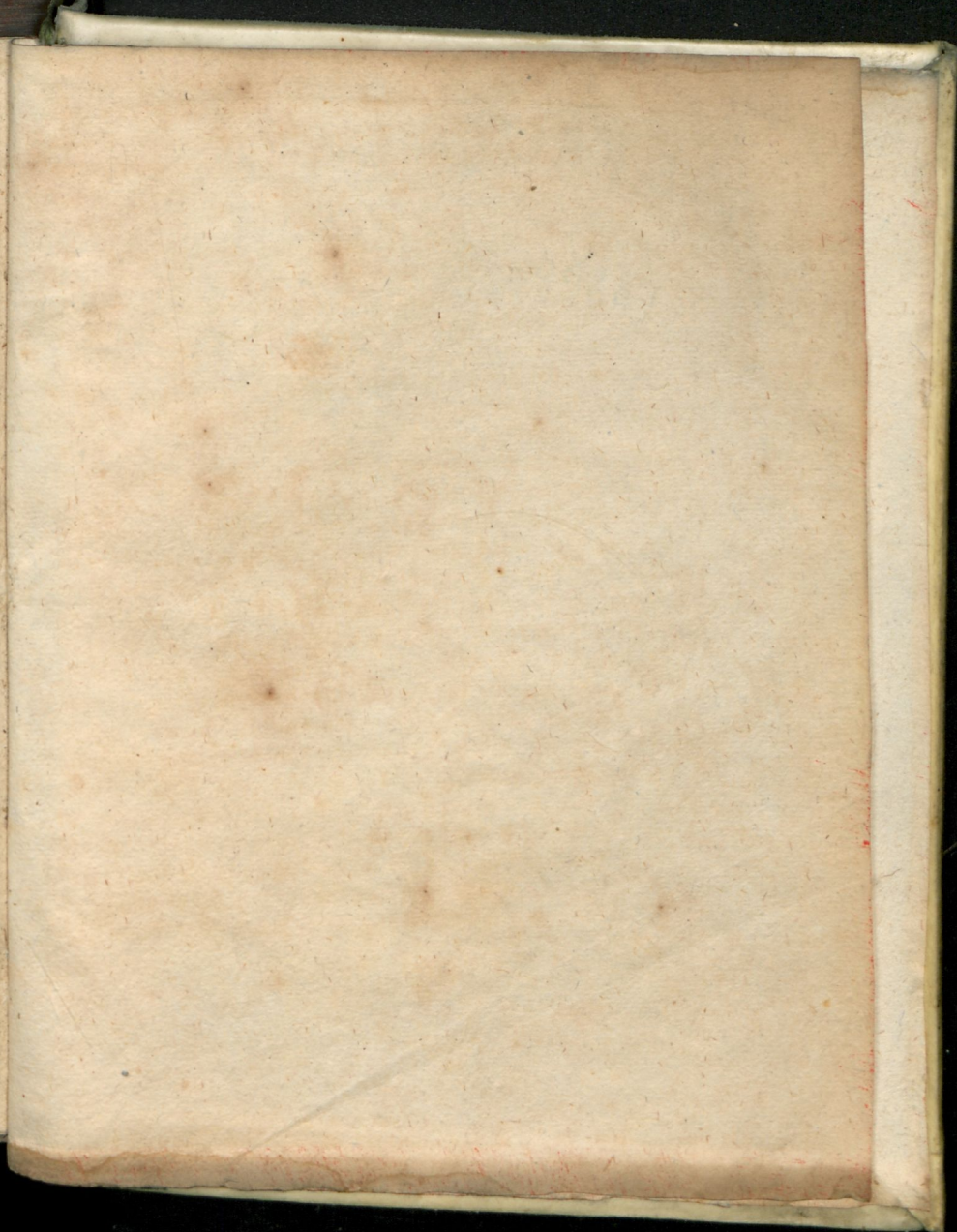
EXPLICIT DISSERTATIO ALTERA

Postquam haec formis exscripta essent, oblata est nobis forte Viri illustris, Henrici Cocceii, ad L. IX. §. II. II. de Rer. Diur. Dissertatio de Euocatione Sacrorum, ubi Sect. I. ritum hunc obiter attingit. Ait ibi ille §. III. *Traxisse eum morem uidentur Romani ab obsidione Veiorum, atque actus ille Iunonis ex Veis urbe euocatae tam illustris atque solemnis mori huic initium dedisse.* Sed antiquius fuisse Romanis id sacrum, cum alia sunt indicio, rum satis euincit, quod L. Tarquinio, Rege, narratur accidisse, in exauguratione sacellorum ueterum, quae erant in Tarpeio monte, Terminum, et luuentatem, euocari se non passos, L. I. C. LV. Dionysii Halicarnassensis L. III. C. IX, aliiq. de quo supra dictum uberius est. Deinde §. 6. *euocationi Deorum simile esse, quod in Petronii fragmento picta Troiani excidii referat imago:*

Contraque Troas Troia inuocant sacra.

At id uero dissimile est, mea quidem opinione, neque euocationis Deum sacro commode comparatur, quod et Graeci abfuisse uidentur ab hoc instituto, et ex illis uerbis sacri huius forma elici nullo modo potest

Fragment of text from the adjacent page, including characters like 'a', 'b', and 'c'.

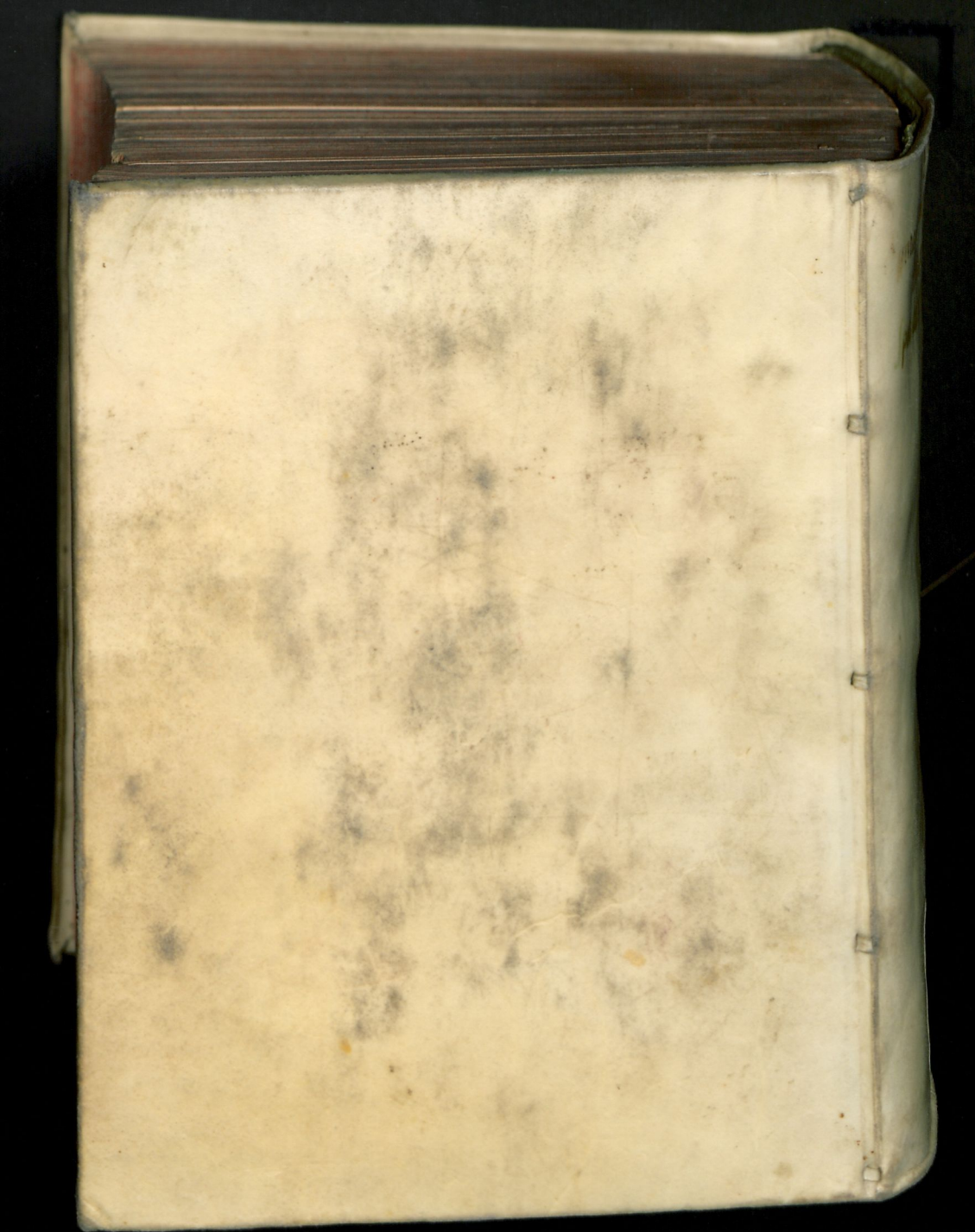

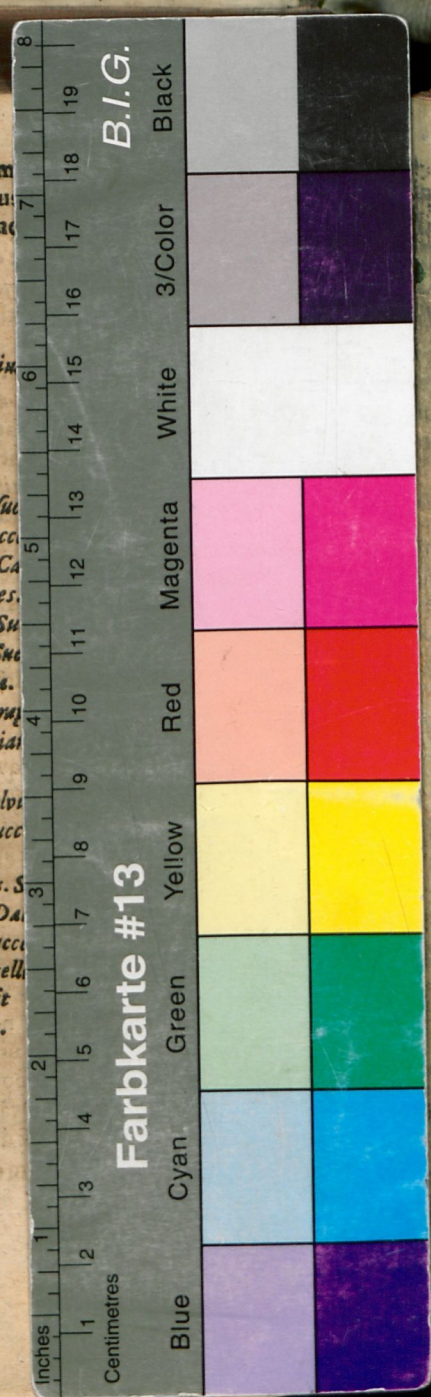
754699

(X2618588)

R

VD 17

2. B. V
RECTORE MAGNIFICENTISSIMO
SERENISS. PRINCIPE REGIO
FRIDERICO AVGVSTO
EVOCATIONEM DEORVM
EX OPIDIS OBSESSIS
E MEMORIA VETERI
REPETITAM

PRAESIDE
IO. GVILELMO BERGERO
P. P

NONIS DECEMBRIBVS

A. R. G

∞ 10 CC XIV

EDISSERET

IACOBVS FRIDERICVS LVEDECKE
LIBERAL. ART. MAGISTER
AVCTOR

VITEMBERGAE AD ALRIM
PRELO SCHROEDERIANO

